

Prądnik. Prace Muz. Szafera	33	023–030	2023
-----------------------------	----	---------	------

ZBIGNIEW SZELAĞ¹ , STANISŁAW SZAFRANIEC²

¹Instytut Biologii i Nauk o Ziemi, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, e-mail: aszelag@wp.pl

²Babiogórski Park Narodowy
Zawoja 1403, 34-221 Zawoja, e-mail: jafer@wp.pl

***HIERACIUM PILOSUM* (ASTERACEAE)
NOWY GATUNEK WE FLORZE BABIEJ GÓRY**

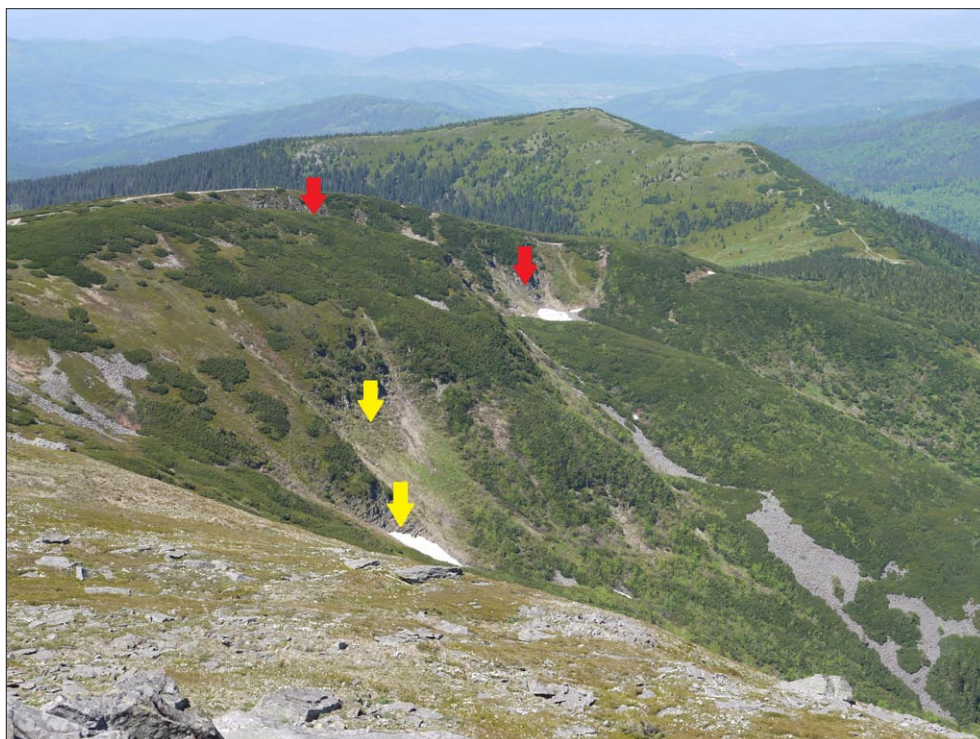
***Hieracium pilosum* (Asteraceae)
a new species in the flora of Mt. Babia Góra**

Abstract. Two small populations of *Hieracium pilosum* Froel. were found on the northern slope of Mt. Babia Góra in the Western Carpathians. In Poland, this rare species has so far been known only from a few localities in the Tatra Mountains.

Key words: Babia Góra massive, *Hieracium grabowskianum*, *H. pilosum*, *H. villosum*, Poland, Western Carpathians

Kocioł polodowcowy na północnych zboczach Babiej Góry, rozciągający się między Kościółkiem Zachodnim (1620 m n.p.m.), Złotnicą i Diablakiem (1725 m n.p.m.) stanowi najbogatszą florystycznie część masywu (ryc. 1). Jego skaliste zbocza zbudowane z zasobnego w węglan wapnia piaskowca magurskiego są siedliskiem wielu górskich gatunków roślin związanych z zespołem kostrzewy pstrej *Saxifrago-Festucetum versicoloris*, w tym kilku rzadkich gatunków z rodzaju jastrzębiec *Hieracium* L. Jednym z nich jest *H. grabowskianum* Nägeli & Peter, odkryty przez Bogumiła Pawłowskiego na półkach skalnych Kościółka Zachodniego (Zahn, 1928). *Hieracium grabowskianum* (ryc. 2) występuje także w Zachodnich Tatrach (Zahn, 1935) oraz bardzo nielicznie w Wysokim Jesioniku we Wschodnich Sudetach, skąd został opisany (Nägeli & Peter, 1886; Kocián & Chrtek, 2018). W 2023 roku babiogórska populacja *H. grabowskianum* liczyła około 80 kwitnących roślin skupionych w dwóch miejscach na zboczach Kościółka Zachodniego (ryc. 1).

Z Kościółków i sąsiednich Izdebczyk był podany również *H. villosum* Jacq. (Walas, 1933). Występowanie tego gatunku na Babiej Górze nigdy jednak nie zostało potwierdzone, nie zachował się też materiał zielnikowy dokumentujący tak ważne odkrycie. O występowaniu *H. villosum* na Babiej Górze nie wspomina ani powojenne wydanie *Roślin Polskich* (Szafer i in., 1953), do którego rodzaj *Hieracium* opracował Bogumił Pawłowski prowadzący wspólnie z Janem Walasem badania terenowe na Babiej Górze w latach 1928 i 1929, ani *Flora Polska* (Jasiewicz, 1980). Babiogórskie stanowisko

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Hieracium grabowskianum* (czerwone strzałki) i *H. pilosum* (żółte strzałki) w kotle polodowcowym na północnym zboczu Babiej Góry. Fot. S. Szafraniec, 6 czerwca 2019

Fig. 1. Distribution of *Hieracium grabowskianum* (red arrows) and *H. pilosum* (yellow arrows) in the glacial cirque on the northern slope of Mt. Babia Góra. Photo by S. Szafraniec, June 6, 2019

H. villosum nie zostało uwzględnione w europejskiej monografii rodzaju *Hieracium* (Zahn, 1935), której autor otrzymywał materiały zielnikowe z polskich Karpat, w tym także z Babiej Góry (Zahn, 1928).

Hieracium villosum nie figuruje w żadnym ze zdjęć fitosocjologicznych zamieszczonych w publikacji Walasa (1933), co może wskazywać, że został znaleziony w końcowym etapie prac terenowych, po zgromadzeniu danych fitosocjologicznych. Choć wydaje się to mało prawdopodobne, nie można wykluczyć, że Walas nie zebrał okazów do zielnika, a jedynie odnotował obecność gatunku.

W lipcu 2023 roku znaleźliśmy na skałach Kościółka Wschodniego dwie populacje *H. pilosum* Froel. (ryc. 3). Pierwsza z nich liczy około 40 roślin i znajduje się na najdalej na wschód wysuniętej ścianie skalnej, na wysokości 1520–1530 m n.p.m. Druga populacja, złożona z 11 roślin, znajduje się około 90 metrów na północny zachód od pierwszej, na wysokości 1545 m n.p.m. (ryc. 1).

Hieracium pilosum (*H. morisianum* Rchb. fil.) jest częsty w Alpach i Górach Dynarskich, a jego izolowane stanowiska znajdują się także w Apeninach i Karpatach (Bräutigam, 1992). W Polsce znany jest z sześciu stanowisk w Zachodnich Tatrach (Kruk, 2011).

Ryc. 2. *Hieracium grabowskianum* na Babiej Górze. Fot. Z. Szelać, 22 lipca 2022

Fig. 2. *Hieracium grabowskianum* on Mt. Babia Góra. Photo by Z. Szelać, July 22, 2022

Ryc. 3. *Hieracium pilosum* na Babiej Górze. Fot. Z. Szeląg, 12 lipca 2023

Fig. 3. *Hieracium pilosum* on Mt. Babia Góra. Photo by Z. Szeląg, July 12, 2023

Ryc. 4. *Hieracium pilosum* na Babiej Górze: koszyczek. Fot. Z. Szelaąg, 12 lipca 2023

Fig. 4. *Hieracium pilosum* on Mt. Babia Góra: details of capitulum. Photo by Z. Szelaąg, July 12, 2023

Odkrycie *H. pilosum* na Babiej Górze rzuca nowe światło na informację o znalezieniu *H. villosum* przez Walasa. Oba gatunki są bowiem bardzo podobne morfologicznie i różnią się jedynie kształtem łusek okrywy koszyczka. Zewnętrzne łuski okrywające koszyczek *H. villosum* są szerokie i kształtem przypominają podsadki, podczas gdy u *H. pilosum* wszystkie łuski są wąskie i długo zaostrome (ryc. 4).

Należy także zaznaczyć, że pierwsze wydanie *Roślin Polskich* (Szafer i in., 1924), którym Walas posługiwał się przy oznaczaniu, wyróżnia tylko *H. villosum*. Jest zatem bardzo prawdopodobne, że znalezione przez Walasa rośliny również należały do *H. pilosum*, choć brak okazów zielnikowych uniemożliwia ostateczne rozstrzygnięcie.

Podziękowania

Dziękujemy doktorowi Tomaszowi Pasierbkowi dyrektorowi Babiogórskiego Parku Narodowego za przychyłność i wsparcie organizacyjne naszych badań.

PIŚMIENNICTWO

- Bräutigam, S. (1992). *Hieracium* L. W: H. Meusel & E. J. Jäger (red.), *Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora*. Band 3. (s. 325–333). Jena: Gustav Fischer.
- Jasiewicz, A. (1980). *Hieracium* L. W: A. Jasiewicz (red.), *Flora Polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych*, Tom 14. (s. 199–335). Warszawa, Kraków: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kocián, J. & Chrtek, J. (2018). Distribution of mountain hawkweeds (*Hieracium* s. str.) in the Hrubý Jeseník Mountains. *Acta Musei Silesiae Scientiae Naturales*, 66, 193–229.
- Kruk, J. (2011) A new stand of *Hieracium pilosum* Schleich. ex Froelich (Asteraceae) in the Polish Tatra Mountains. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, 80, 33–35.
- Nägeli, C. von & Peter, A. (1886) *Die Hieracien Mittel-Europas. Monographische Bearbeitung der Archieracien*. München: R. Oldenbourg.
- Szafer, W., Kulczyński, S. & Pawłowski, B. (1924). *Rośliny polskie. Opisy i klucze do oznaczania wszystkich gatunków roślin naczyniowych rosnących w Polsce bądź dziko bądź też dziczających lub częściej hodowanych*. Lwów-Warszawa: Książnica-Atlas.
- Szafer, W., Kulczyński, S. & Pawłowski, B. (1953). *Rośliny polskie. Opisy i klucze do oznaczania wszystkich gatunków roślin naczyniowych rosnących w Polsce bądź dziko bądź też dziczających lub częściej hodowanych*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Walas, J. (1933). Roślinność Babiej Góry. *Monografie Naukowe*, 2, 1–68. Warszawa: Państwowa Rada Ochrony Przyrody.
- Zahn, K.H. (1928). Nowe i mniej znane jastrzębce zebrane przez Dr. B. Pawłowskiego w Tatrach Wysokich, Zachodnich i w sąsiednich pasmach. *Buletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Letters, Classe ddes Sciences Mathématiques et Naturelles, Série B Sciences Naturelles*, 1928, 203–214.
- Zahn, K.H. (1935). *Hieracium* L. W: P. Graebner (red.), *Synopsis der mitteleuropäischen Flora*, Band 12 (2). Leipzig: Borntraeger.

SUMMARY

Mt. Babia Góra (1725 m a.s.l.) in the Western Carpathians is the northernmost Carpathian massif to reach the alpine belt. Many mountain, calciphilous plants grow there, mainly in the glacial cirque on the northern slope of the massif, including some interesting species of *Hieracium* L. One of them is *H. grabowskianum* Nägeli & Peter, discovered nearly a hundred years ago (Zahn, 1928).

In 2023, we found two small populations of *H. pilosum* Froel. on the northern slope of Mt. Babia Góra. Previously, this rare species was known in Poland only from a few localities in the Tatra Mountains. It is very possible that *H. villosum* Jacq. recorded from Mt. Babia Góra by Walas (1933) also belonged to *H. pilosum*. Unfortunately, we were unable to find any herbarium specimens of *H. villosum* from Mt. Babia Góra, and Walas may not have collected any at all.